

Vysoké učení technické v Brně
Fakulta architektury
Poříčí 273/5, 63900 Brno 39

Zadání diplomové práce

Číslo diplomové práce: FA-DIP0057/2013 Akademický rok: 2013/14
Ústav: Ústav navrhování V.
Student(ka): **Bc. Lucie Najvarová**
Studijní program: Architektura a urbanismus (N3501)
Studijní obor: Architektura (3501T002)
Vedoucí diplomové práce: **doc. Ing. arch. Karel Havliš**
Konzultanti diplomové práce:

Název diplomové práce:

PROMĚNA BRNĚNSKÉHO BRONXU

Zadání diplomové práce:

Na základě teoretických východisek a závěrů z předchozí semestrální práce navrhnete urbánní strategii pro obnovu a rozvoj sociálně vyloučené lokality nazývané Bronx v Brně.

Vypracujte urbanisticko-architektonickou studii lokality zaměřenou na revitalizaci znehodnocených míst metodou urbánní akupunktury. Tvůrčí úsilí bude zaměřeno na tvorbu a obnovu veřejných prostor, uplatnění principů udržitelného urbanismu a participaci obyvatel. Úkolem zvolené urbánní strategie je podpořit ozdravný proces sociální obnovy vyloučené městské čtvrti.

Urbanisticko-architektonická studie bude dokumentována:

Analytická část:

- Schémata širších vztahů v rámci města a jeho okolí
- Aktuální analýzy řešeného území doplněné o fotodokumentaci stávajícího stavu
- Teoretická východiska návrhu, názorná schémata a grafy
- Textová část se závěry pro zvolený prostorový koncept
- Referenční příklady

Návrhová část:

- Průvodní zpráva s popisem navrženého urbanistického a architektonického řešení
- Výkres širších vztahů (schematický)
- Schémata principu dopravního a provozního řešení
- Výkres situace řešeného území 1:1000 / 1:500
- Dílčí situace s řešením parteru a povrchů 1:500 / 1:200 (volba podle vybraných fragmentů areálu)
- Standardní výkresy půdorysů, pohledů a řezů 1:200 / 1:100 (volba podle vybraných objektů)
- Prostorové vyjádření návrhu, perspektivní pohledy, zákresy do fotografií
- Fyzický model, případně fotografie fyzického modelu

Rozsah grafických prací:

Forma a způsob výsledného zpracování:

- Přehledná brožura formátu A3 obsahující soubor výkresů a textů (vytištěno 2x)
- 1 a více panelů (70x100 cm) představující hlavní myšlenky návrhu
- Archivní CD obsahující všechny výstupy v tiskové kvalitě ve formátu pdf a digitální prezentaci projektu.

Rozsah průvodní zprávy minimálně 10 stran A4 (včetně doprovodných grafů a schémat k textu) (+ na základě domluvy s vedoucím DP lze v odůvodněných případech upřesnit jak formu zpracování, tak rozsah a podrobnost práce.)

Seznam odborné literatury:

Karel Kuča – Brno – Vývoj města, předměstí a připojených vesnic

Jan Gehl – Život mezi budovami (1998)

Léon Krier – Architektura – volba nebo osud (2001)

Christian Norberg-Schulz – Genius loci

Christopher Day – Duch a místo

Mohsen Mostafavi, Gareth Roberty – ECOLOGICAL URBANISM (Harvard University 2010)

ISBN 978-3-03778-189-0

SHRINKING CITIES, VOLUME 1, INTERNATIONAL RESEARCH ISBN 3 – 7757 – 1682 – 3

SHRINKING CITIES, VOLUME 2, INTERVENTIONS ISBN – 10 3– 757– 711–0

ISBN – 13 978– 3 – 7757– 1711– 3

Jan Gehl – Města pro lidi (angl.original CITIES FOR PEOPLE) ISBN-978-80-260-2080-6

MY GREEN CITY ISBN 978-3-89955-334-5 (Die Gestalten Verlag – Berlin 2011)

Richard Florida - The Rise of the Creative Class

Termín zadání diplomové práce: 24.2.2014

Termín odevzdání diplomové práce: 19.5.2014

Diplomová práce se odevzdává v rozsahu stanoveném vedoucím práce; současně se odevzdává 1 výstavní panel formátu B1 a diplomová práce v elektronické podobě.

Bc. Lucie Najvarová
Student(ka)

doc. Ing. arch. Karel Havliš
Vedoucí práce

doc. Ing. arch. Karel Havliš
Vedoucí ústavu

V Brně, dne 24.2.2014

doc. Ing. Josef Chybík, CSc.
Děkan

PRŮVODNÍ ZPRÁVA K DIPLOMOVÉ PRÁCI
PROMĚNA BRNĚNSKÉHO BRONXU
2013/2014

Bc. Lucie Najvarová
Vedoucí práce : doc. Ing.arch. Karel Havlíš

Pokrizová doba bankrotujících měst umožňuje jen jejich omezený růst a rozvoj. Je nutné přehodnotit přístup k názoru na město a jeho obnovu. Zvyšuje se riziko vzniku sociálně vyloučených čtvrtí, proto je potřeba najít alternativní způsob, jak je obnovovat s nízkými náklady.

Měli bychom opustit romantickou představu ulic a náměstí a raději přemýšlet o městě jako o systému, který umožňuje organický růst a vznik čehokoliv - jakékoliv architektury - aby si jeho obyvatelé mohli postavit nebo pronajmout to, co potřebují ke svému podnikání a zaměstnat své sousedy.

CEJL

Lokalita se nachází v blízkosti kulturního, administrativního i historického centra města a tvoří spojnicí mezi ním a dalšími částmi města. I přes nehomogenost obyvatel je lokalita vnímána jako „romská čtvrť“. Bývá označována jako „brněnský Bronx“, tramvaj č. 4 je přezdívána jako „romský dostavník“, na ulici Tkalcovská se nachází supermarket nazývaný „Romspár“. Oblast je tedy vnímána jako „špatná adresa“.

Území Cejlu není uzavřeným či homogenním prostorem ani fyzicky, ani symbolicky. Vzhledem ke své poloze hned při samotném historickém, administrativním i kulturním centru Brna spojuje centrum města s dalšími městskými částmi, její charakter je „průchozí“.

Charakter území působí zanedbaným dojmem, ulice a silnice jsou špinavé s odpadky. Domy chátrají. Lokalita není uzpůsobena jako místo bydlení pro rodiny s dětmi, ani pro jedince vyžadující využití venkovních prostorů.

Lokalita je plná kontrastů, které dohromady tvoří mozaiku objektů od luxusních domů střežených branami a psy po polorozpadlé ruiny, jedinců všech věkových kategorií i sociálních skupin i provozovaných praktik od posedávání na gaučích umístěných před domy po prodávání plastových oken.

Sociální vyloučení je proces, kterým jsou jednotlivci i celé skupiny osob zbavování přístupu ke zdrojům nezbytným pro zapojení se do sociálních, ekonomických a politických aktivit společnosti jako celku. Proces sociálního vyloučení je primárně důsledkem chudoby a nízkých příjmů, přispívají k němu však také další faktory jako je diskriminace, nízké vzdělání či špatné životní podmínky. Sociálně vyloučení jsou odříznuti od institucí a služeb, sociálních sítí a vzdělávacích příležitostí. Projevem sociálního vyloučení je tedy například dlouhodobá nezaměstnanost, závislost na sociálních dávkách, život v prostorově vyloučených částech obcí (ghettech), nízká kvalifikace, špatný zdravotní stav, rozpad rodin či ztráta sebeúcty.

STRATEGIE

Přestože je Cejl většinou vnímán jako špatná adresa, nachází se na jeho území i kulturně nebo historicky hodnotné stavby a místa, které dodávají lokalitě charakter a identitu.

Pro určení strategie pro lokalitu je možné definovat 3 typy znaků/ míst

Místa definující lokalitu, určující charakter a atmosféru jsou místa, která chceme v lokalitě beze změny zachovat. Příkladem je typický pavlačový dům, Divadlo, Muzeum, budova Káznice.

Místa s potenciálem chceme změnit, rozvinout. Příkladem jsou prostory vnitrobloků, proluky v blokové zástavbě. S přípravou projektu kreativního centra je Káznice i prostorem potenciálním.

Místa 'mezi', která se transformují sama na základě přeměny předešlých dvou kategorií. Na základě přeměny vnitrobloků dojde ke zpřístupnění prostorů a jejich transformaci na místa pro odpočinek a jiné funkce, vzniknou nové trasy skrz bloky, přirozené veřejné prostory kolem Káznice, trh a místa kulturního vyžití, místa pro sport nebo drobné lokální zemědělství.

VÝCHODISKA

Po bližším prozkoumání lokality, analýze vnitřních i vnějších vztahů v rámci města a samotné čtvrti, se projekt zaměřuje na řešení jednoho z nejproblematičtějších míst celé lokality Cejlu - největší blok mezi ulicemi Francouzská, Stará, Bratislavská a Hvězdová. Svou velikostí představuje blok pro město problém, ale zároveň vytváří i obrovský potenciál pro rozvoj , který může pozitivně ovlivnit fungování celé lokality. Východiska pro návrh můžeme shrnout do tří kategorií - urbanistická, ekonomická a sociální.

Urbanistická : NEPRŮCHOZÍ BLOKY

CHYBĚJÍCÍ VEŘEJNÝ PROSTOR

DIVERZITA BLOKU, NEHOMOGENITA

BROWNFIELD UPROSTŘED MĚSTA

Ekonomická : VYSOKÁ MÍRA NEZAMĚSTNANOSTI NA CEJLU

PODÍL MĚSTSKÉHO A SOUKROMÉHO MAJETKU

Sociální : SOCIÁLNÍ VYLOUČENÍ OBYVATEL

JAK VYTVOŘIT DYNAMICKÝ PUBLIC SPACE ?
JAK PODPOŘIT ZAMĚSTNANOST ?
JAKOU ÚLOHU MÁ HRÁT MĚSTO ?

SOCIÁLNÍ URBANISMUS

V době, kdy se stěží hledají peníze na obnovu tradičních městských čtvrtí je nesnadné najít způsob pro obnovu čtvrtě sociálně vyloučené jako je Cejl.

V dnešní postindustrialistické době je Cejl stále v težišti zkrachovaných továren, které jsou okolo - Zbrojovka, Vlněna, Vaňkovka. Jeho obyvatelé - zvyklé pracovat v sekundéru - nelze "předělat" na práci ve službách. Výrazná nezaměstnanost vede k pobírání většího množství sociálních dávek a situace se dlouhodobě nelepší.

Město není jen estetická hodnota, je to ekonomický systém. Kapitalismus umožňuje soukromému sektoru podílet se na obnově a rekonstrukci města. Jako řešení se místo sociálních dávek nabízí podpora a zlepšení podmínek drobných živnostníků a podnikatelů, kteří představují potenciální zaměstnavatele.

Tradiční způsob navrhování města by pravděpodobně pouze přesunul problém jinam. Sociální urbanismus reaguje na sociální situaci, nezaměstnatnost i absenci veřejného prostoru a svou strategií vytváří pracovní pozice a podmínky pro jejich vznik. stejně jako místa pro interakci obyvatel.

Cílem je formulovat systém, který nehledě na zástavbu, která může vzniknout, funguje jako samostatná jednotka.

PARK JAKO DEFINICE ŘÁDU

Do neprostupného a rozbitého bloku je vnesen řád. Je obnovena historická stopa polí a vzniká park. Stromy jsou vysazeny v přísném rastru, který kopíruje osy pásů polí a objem stromů tak vymezuje hlavní veřejný prostor. Park stmeluje blok dohromady jasným prostorovým konceptem a umožňuje bloku stát se prostupným. Park vzniká jako rozšíření ulice a podporuje "Urban life" obyvatel čtvrti. Ostatní funkce vznikají okolo něj, stále respektují pásy polí. Veřejný prostor je navržen jako primární design.

Park definuje systém. Objem stromů a hranice, kde končí, určuje jedinou nezastavitelnou plochu.

Tento veřejný prostor je navržen jako minimální intervence, která funguje sama o sobě, stejně jako může podnítit další rozvoj a zástavbu uvnitř bloku. A zároveň neklade téměř žádné podmínky nově vznikající zástavbě. Architektura není

důležitá, dominantou je objem stromů reprezentující řád a čistotu. Park přináší systém, a zároveň respektuje volnost, spontánnost a organický růst vnitrobloku. Díky nízkým nákladům na výsadbu může fungovat hned a funguje v každé své další fázi rozvoje.

VARIANTA PARK

Varianta Park je rozšířenou verzí veřejného prostoru, kdy nevzniká (ještě nevzniká) nová zástavba. Snaha o využití co nejvíce potenciálu stávajícího stavu bloku se zakládá na prvotním vyčištění bloku od bariér. Kolem objemu stromů vznikají louky, které vychází z pozice existujících stromů. Hřiště je rozšířeno kolem vzrostlého kaštanu. Původní zahrádky a sad jsou otevřeny do veřejného prostoru. Na trávníku uprostřed bloku vzniká fotbalové hřiště. Místa kolem stávajících dílen jsou osázena rychlerostoucími dřevinami pěstovanými na biomasu.

Jediný nový objem, který vzniká, je pavilon pro setkávání, tanec, Je umístěn tak, aby komunikoval jak s vnitřním prostorem parku, tak s přístupovými cestami.

VARIANTA ČÁSTEČNÉ ZASTAVĚNÍ

Druhá varianta počítá s postupným zastavováním bloku. Za pomoci dotací z EU vznikají sociální dílny jako experiment. Jsou stavěny na univerzálním půdorysu s rozmanitým využitím. Staví se také sociální startovací bydlení, které je s dílnami hmotově propojeno. Pro výstavbu se využívá pracovní síla zadlužených obyvatel, kteří takto mají možnost odpracovat si svůj dluh a vybudovat si vztah k novým funkcím bloku, na kterých se přímo podílejí.

Na základě dohody PPP -Public Privat Partnership je vybudován parkovací dům se sdílenými dílnami. Ty budou fungovat na základě členství.

Některé parcely jsou prodávány a z nich je financována údržba parku. Prodejem a zastavováním se samotný park zmenšuje a zbývá tedy více peněz na údržbu a rozvoj veřejného prostoru. Budují se nové Květináče a funkce veřejného prostoru se stále lépe a lépe definuje. Pronájem dílen a prodej parcel umožňuje parku si sám na sebe vydělávat.

VARIANTA ÚPLNÉ ZASTAVĚNÍ

Varianta úplného zastavění nastává, když jsou prodány všechny možné pozemky a postaveny objekty. Majitelé budov v prolukách využívají potenciálu a navýšení hodnoty pozemku a dochází k uzavření bloku a zkompaktnění zástavby. Některé dílny se mění na bydlení a jiné funkce. Květináče jsou všechny vybudovány a doprava je jimi regulována stejně tak jako jsou definovány funkce ve veřejném prostoru.

Projekt funguje už v první fázi, kdy je vybudován park definující veřejný prostor.

Projekt je zamýšlen jako nedefinitivní design, může se neustále rozvíjet nelze přesně určit, kdy je projekt hotov a zároveň je hotov už od začátku, vzniká organicky.

//

Cílem projektu je vytvořit řád pro roztržitý blok, který je příliš velký na to, aby byl chápán jako tradiční městský blok a příliš malý na to, aby byl chápán jako město a zároveň reagovat na neutěšitelnou sociální situaci v lokalitě.

Park, kterým je vymezen veřejný prostor, definuje systém pro budoucí zástavbu a otevírá nové možnosti pro využití bloku. Díky nízkým nákladům na jeho zbudování může fungovat hned.

Řád, který veřejný prostor utváří, dovoluje volnost zástavby a spontánní růst. Návrh není definitivní, to je jeho síla, protože dokáže fungovat v každé své fázi i kombinaci – park, dílny, bydlení.

Strategie je spojením urbanistických metod shora-dolů a zdola-nahoru, které záměrně prolíná pro pochopení vnímání prostoru z lidského měřítka a zároveň definování pevné struktury pro celý blok.

Umožňuje vznik různých variant, z nichž jediná nesprávná je ta, která tam (ne)funguje dnes.